

Latvijas Bērnu Labklājības tīkls

LĪDZDALĪBA - bērnu attīstības un labsajūtas priekšnoteikums

SKOLAS VADĪBA KĀ PĀRMAIŅU ARHITEKTI

Daiga Eiduka, Rīga, 20.10.2017

LATVIJAS
VECĀKU
KUSTĪBA

ĪSUMĀ PAR MUMS

Biedrība dibināta **2014.gada 11.novembrī**

TĪKLA BIEDRI: Tīkls apvieno NVO un privātos biedrus, kas pārstāv **Ģimenes un sociālās drošības, izglītības, Veselības un Tiesību aizsardzības jomas**

Izglītības Iniciatīvu centrs
Nodibinājums Dardedze
Latvijas Bērnu Fonds
Latvijas Lauku Ģimenes Ārstu asociācija
Latvijas Audžuģimeņu asociācija
Latvijas Pretnabadzības tīkls (EAPN)
Latvijas SOS Bērnu ciematu asociācija
Latvijas Vecāku kustība
Neatkarīgā Izglītības biedrība
Profesionālo audžuģimeņu apvienība Terēze
Ronald McDonalds Charities
Glābiet bērnus

LĪDZDALĪBA
LABKLĀJĪBA
LABSAJŪTA

Katram Latvijas bērnam drošu, iesaistošu un
labvēlīgu vidi!

KAS IR «LĪDZDALĪBA»?

Bērnu un jauniešu **līdzdalība** ir **process**, kurā bērni un jaunieši piedalās sev būtisku jautājumu **izlemšanā**, apkārt notiekošā **līdzveidošanā** un sabiedrības procesu **ietekmēšanā**

LĪDZDALĪBA kā
mācīšanās atslēga

KĀ MĒS MĀCĀMIES & ATTĪSTAMIES?

Mācīties zināt

Learning to know

Mācīties darīt

Learning to do

Mācīties dzīvot kopā
ar citiem

Learning to live together

Mācīties būt

Learning to be

Līdzdalība

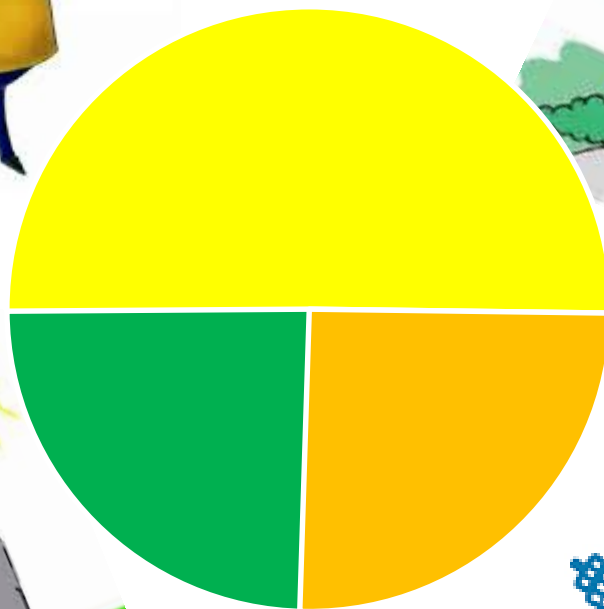
Zināšanu iegūšana & uzkrāšana. Informācijas atrašana, analizēšana un pielietošana jaunās situācijās. Sev labākā mācīšanās veida atrašana.

Praktisko iemaņu un dzīvē nepieciešamo prasmju iegūšana

Izpratnes attīstīšana par citiem cilvēkiem, attieksmju un izturēšanās veidošana pret apkārtējiem (prasmes komunicēt, saprasties, sadarboties, vienoties)

Sevis iepazīšana, iekšējo īpašību attīstīšana, spēja dzīvot saskaņā ar savām vērtībām

KUR mēs mācāmies

Valsts izglītības
satura centrs

Kompetencēs balstīta mācību satura ietvars. (Projekts)

Vērtības	Pamat-kompetences	Caurviju kompetences
Atbildība Centība	Valodu	Kritiskā domāšana un problēmu risināšana
Drosme Godīgums	Sociālā un pilsoniskā	Jaunrade, pašiniciatīva un uzņēmējspēja
Gudrība Laipnība	Kultūras izpratnes un mākslas	Digitālā un mediju
Līdzcietība Mērenība	Matemātikas un datorzinātnes	Pašizziņa, pašvadība un mācīšanās mācīties
Savaldība Solidaritāte	Dabaszinātņu un inženierzinātņu	Sadarbība
Taisnīgums Tolerance	Veselības un fiziskās aktivitātes	Līdzdalība

Līdzdalība skolā

Kas izdodas labi?

Kādi ir izaicinājumi?

(Programmas „**PAR MANI - KOPĀ AR MANI**” pieredze,
Dec 2016 – Sept 2017, piedalījās 220 3 .klašu skolēni no 8
Rīgas un Pierīgas skolām)

KĀPĒC SĀKĀM? Bērnu un jauniešu sajūtas no diskusijām

»Nav vērts izteikt
savu viedokli- tas
tāpat neko
nemainīs»

Bailes no
vērtēšanas- no
atzīmēm,
piezīmēm, no
skolotāju
attieksmes

«Ja tu saki, ko
domā, tas var
negatīvi
atspelēties»

Jūtas pārslogoti,
daudz mājas
darbu un
pārbaudes darbu;
par maz brīvā
laika; pārāk agra
ceļšanās no rītiem

Nepieņemšana
no klases
biedru puses

Skolotāji
skatās “no
augšas” un
dusmojas

+ Negatīvās iezīmes skolu vidē, ko parāda Tiesībsarga pētījums par vardarbību skolās bērnu starpā un starp bērniem un pieaugušajiem

STATISTISKI VIDĒJĀS LATVIJAS KLASES «PORTRETS»

KLASE ar vidēji 30 bērniem, no kuriem:

- 6 bērni dzīvo zem nabadzības līmeņa;
- 10 dzīvo mājokļos, kas nav apmierinošā stāvoklī;
- 11 bērni dzīvo šķirtās ģimenēs;
- 5 skolēni attiecības savā klasē raksturo kā sliktas, ļoti sliktas;
- 14 skolēni ir izjutuši vardarbību pret sevi; un puse no viņiem mēģina tikt galā ar to paši saviem spēkiem un 4 skolēni par izjusto vardarbību nestāsta pat saviem vecākiem
- 15 skolēni izjūt regulāru pārpūli, spriedzi mācībās;
- 9 bērni neēd brokastis;
- 6 bērni skatās TV vismaz 4 stundas dienā;
- 10 zēni un 4 meitenes (brīvdienās- 15 zēni un 6 meitenes) 3 un vairāk h dienā pavada spēlējot datorspēles;
- 7 skolēniem ir liekais svars un tikai 6 bērniem ir pietiekama fiziskā aktivitāte (stunda dienā);

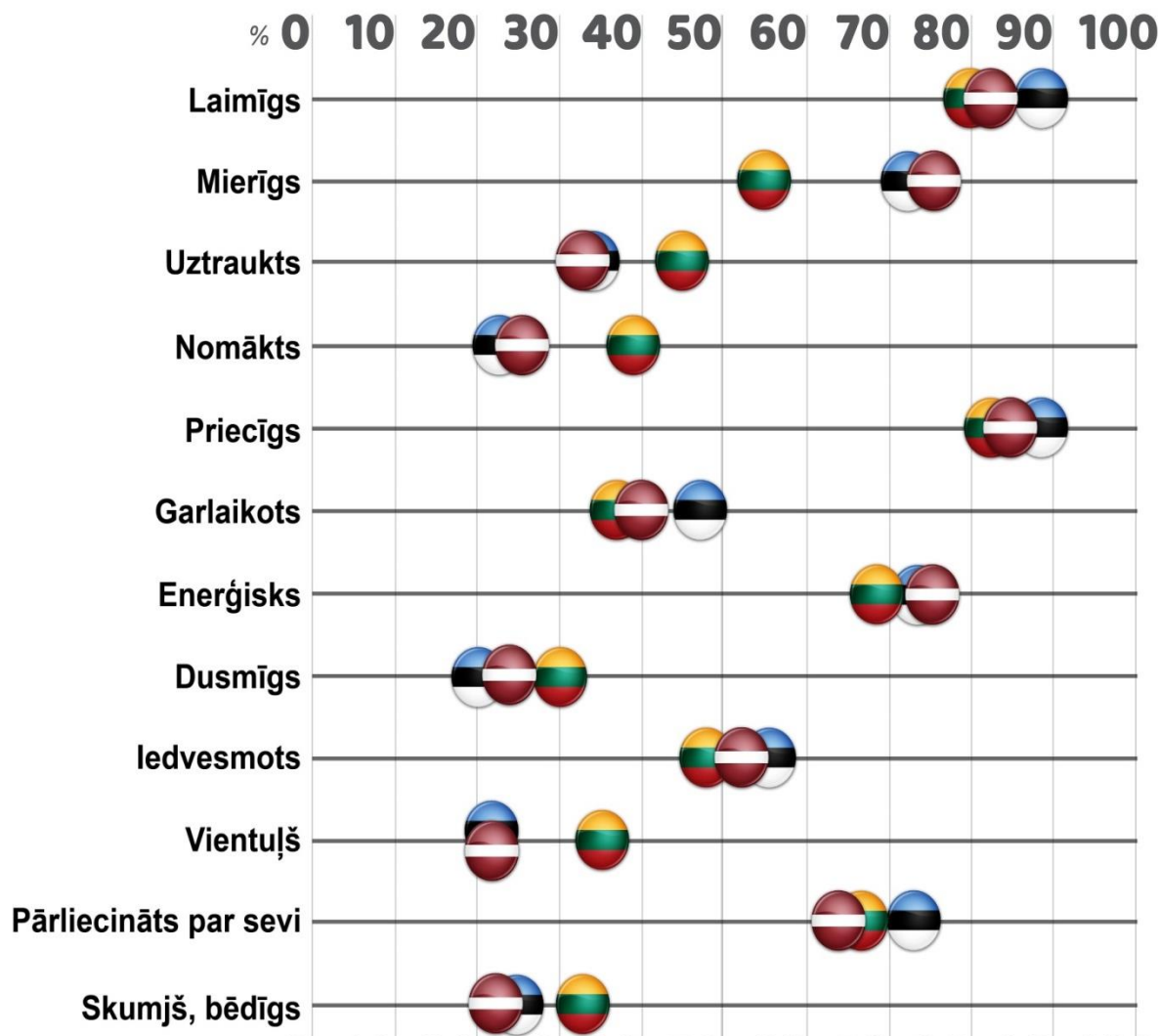

sweetclipart.com

JAUTĀJUMS: Cik vidēji no klases skolēniem spēs koncentrēties uz mācībām, ja pēc Maslova piramīdas- primāri cilvēkam jānodrošina pamata jeb fizioloģiskās vajadzības un drošības sajūta?

Bērnu Baltijas valstīs emocijas & sajūtas

Atbildes «vienmēr» un «ļoti bieži» %

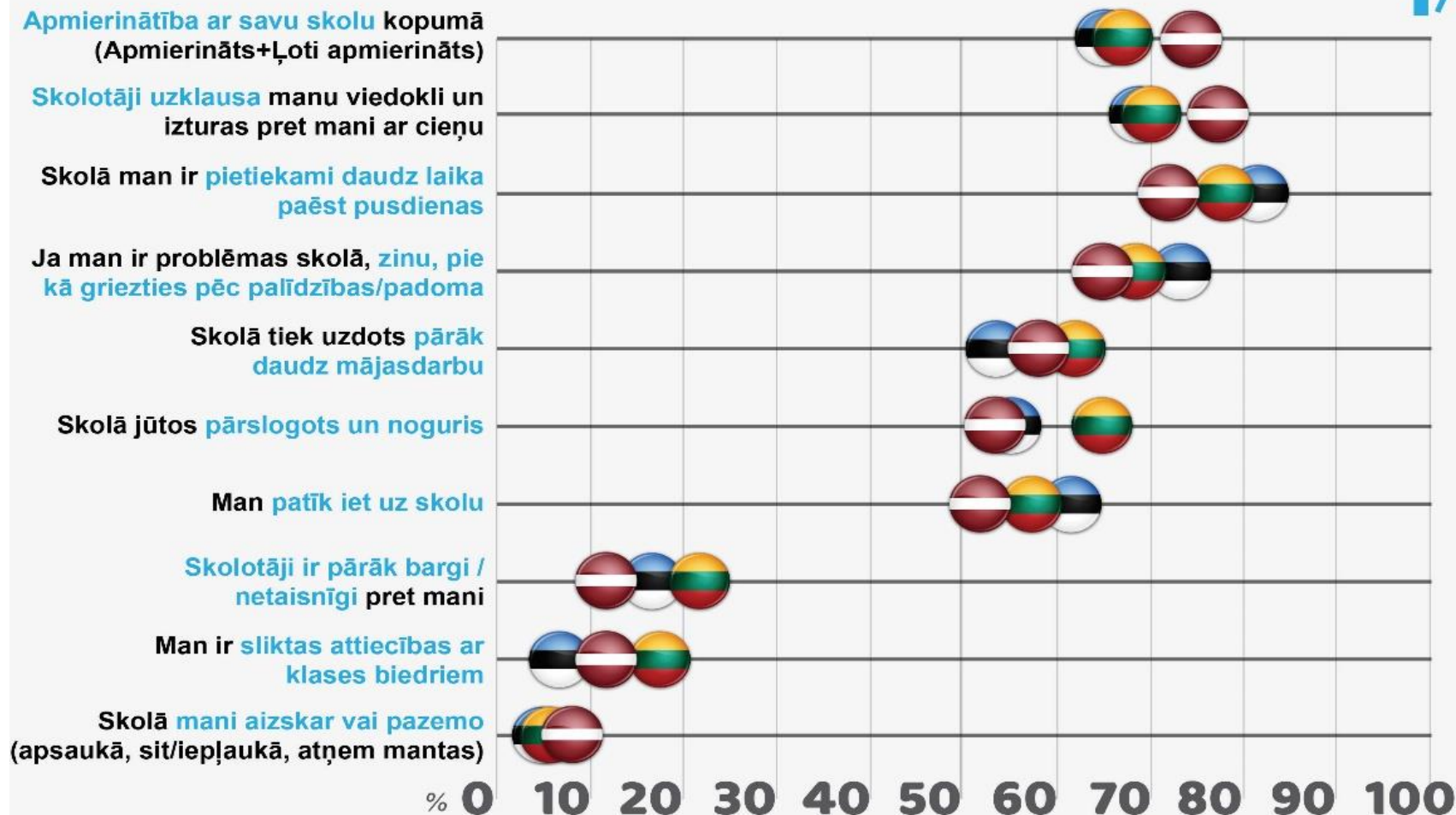
BĒRNU IKDIENAS SAJŪTAS

- Vislaimīgākie bērni ir **Igaunijā** (89% apgalvo, ka ir laimīgi *bieži vai vienmēr*), kamēr **Lietuvā** un **Latvijā** laimīgo bērnu īpatsvars ir vienāds (80%).
- Bērnu vērtējumi par labsajūtu un piedzīvotām dažādām emocijām ikdienā rāda Lietuvas bērnu īpaši atšķirīgo situāciju – viņi daudz biežāk kā bērni Igaunijā un Latvijā jūtas vientuļi, dusmīgi, nomākti, skumji u.tml.

Bērnu labsajūta skolā

Cik bieži Tu ikdienā piedzīvo
šādas situācijas un sajūtas?
(Vienmēr+Bieži)

SKOLA UN IZGLĪTĪBA

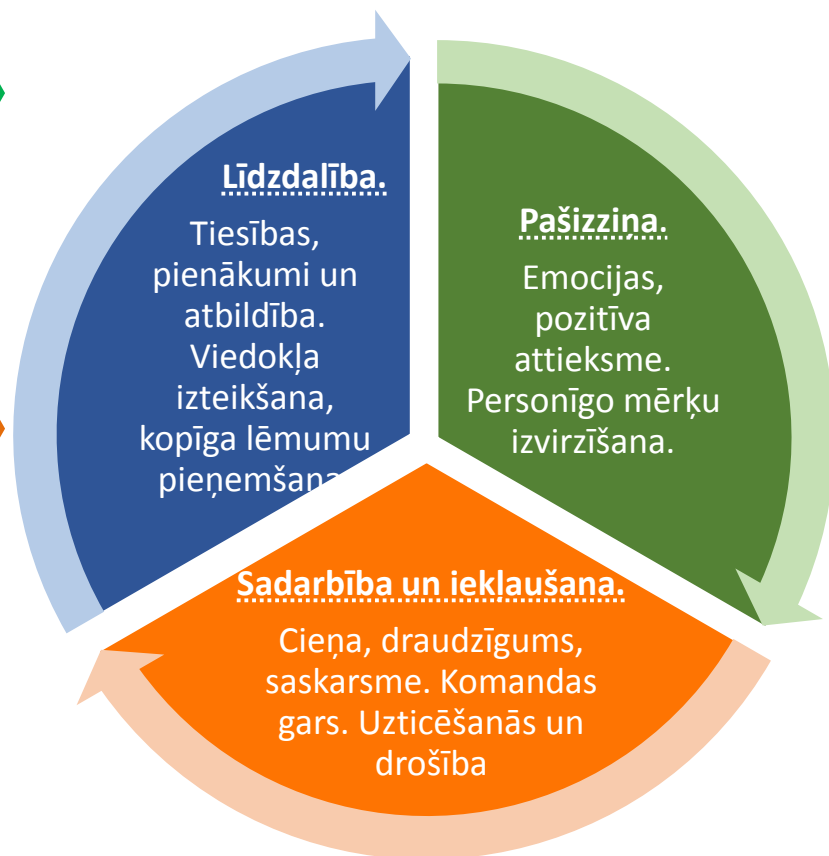
Dati no Latvijas Bērnu labklājības tīkla īstenotā projekta "Bērnu labsajūta Baltijas valstīs" ietvaros 2017. gadā veiktas bērnu (10-17) aptaujas (izlases apjoms: LV-1293, LT-170, EST-539). Attēlota atbilstoši "vienmēr" un "bieži" summa. Ilustrācijā izmantotas ikonas no resursa Freepik.com.

ĪSUMĀ PAR Bērnu iesaistes PROGRAMMU

AKTIVITĀTES

«TRĪS VAĻI» KOMPETENCES

SKOLĒNU APTAUJA (JANVĀRIS, 2017, 170 skolēni)

JAUTĀJUMI PAR BĒRNU LABSAJŪTU UN PRASMĒM	Vidējais (1- ļoti slikti, 5- ļoti labi)	Atbildes „slikti un ļoti slikti” %
Mana labsajūta klasē/skolā (kā es jūtos kopumā- gan fiziski, gan emocionāli)	3.9	9%
Es protu pateikt savas domas tā, lai citi saprot	3.6	12%
Kā es tieku galā ar dusmām, aizkaitinājumu, uztraucošām situācijām	3.1	29%
Skolā es jūtos droši	4.1	9%
Draudzīgums un laipna attieksme starp klasesbiedriem	3.9	9%
Draudzīgums un laipna attieksme no skolotāju puses	4.2	4%
Klases sadarbība grupu darbos (visi var izteikties, ne tikai paši skaļākie)	3.7	14%
Prasme klasē kopīgi pieņemt lēmumus	3.7	19%

NO SKOLOTĀJU ANKETĀM PAR SKOLĒNU PRASMĒM

Kā problemātiskas vērtētas:

Skolēnu savstarpējās attiecības
 Problēmu risināšanas un sadarbības prasmes
 Emociju vadīšanas prasmes
 Viedokļa formulēšanas un izteikšanas prasmes

Kā stiprās puses vērtētas (vai tas tā ir?)

- Zināšanas par savām tiesībām
- Skolēnu labsajūta (fiziskā un emocionālā)
- Piederības sajūta klasei, skolai
- Pašcieņa, pašpārliecinātība

SKOLĒNU APTAUJA par LĪDZDALĪBU (01. 2017, 193 skolēni, 3.kl.)

JAUTĀJUMI PAR BĒRNU LĪDZDALĪBU SKOLAS DZĪVĒ	KOPSAVILKUMS VĒRTĒJUMS		
	JĀ	NĒ	REIZĒM
Uz skolu es eju ar prieku	32%	5%	63%
Es zinu un jūtu, ka klasē mans viedoklis ir svarīgs un tas tiek ņemts vērā	28%	25%	47%
Es esmu piedalījies/-usies klases uzvedības noteikumu izstrādāšanā	42%	47%	11%
Ikvienam mūsu skolā ir iespēja izteikt savu viedokli un priekšlikumus par dažādām lietām, kas un kā skolā/klasē notiek	61%	11%	28%
Man ir sajūta, ka skolā varu ietekmēt daudzas lietas, kas ir man svarīgas	46%	21%	33%
Man ir iespēja izteikt savu viedokli un sniegt priekšlikumus ne tikai mutiski, bet arī citos veidos (piem. ierosinājumu kastīte, epasts, utml.)	41%	28%	29%
Skolā man ir jautāts mans viedoklis un domas par:	JĀ	NĒ	NEATCEROS
To, kā es jūtos klasē/skolā	58%	19%	23%
Attiecībām ar klases biedriem	59%	18%	23%
Stundu sarakstu/noslodzi	55%	26%	19%
Mājas darbu daudzumu	50%	30%	20%
Skolas ēdināšanas kvalitāti	39%	46%	15%
Drošības sajūtu skolā- fizisko un emocionālo	41%	34%	25%
Problēmām, kas mani uztrauc	40%	41%	19%
Starpbrīžu ilgumu	39%	48%	13%
Mācību stundu aktivitātēm, saturu	42%	35%	22%
Ekskursijām	70%	16%	15%
Skolas un klases iekārtojumu	36%	42%	22%
Skolas pasākumiem (konkursi, sporta dienas, sacensības, svētki)	51%	29%	20%

DALĪBNIEKU ATZIŅAS

SKOLĒNI

- *Atklājām, ka **katram ir savas labās un sliktās īpašības** un **klases biedru jūtas ir visādas***
- *Uzzinājām, ka **skolotāja māk spēlēt spēles** un iepazīnām veidus, kā nomierināt klasesbiedrus*
- *Sajutām, ka klase paliek draudzīgāka un mums ļoti patīk šīs nodarbības*
- *Iemācījāmies paklausīties, iesaistīt tos, kuri neiesaistās, un sadarboties komandās*

SKOLOTĀJI

“Man visu laiku likās, ka ir jāiet ar karogu pa priekšu, tagad esmu sapratusi, ka bērni iet pa priekšu ar karogu un es eju blakus. Līdz šim neviens nebija pastāstījis, ka var arī savādāk - paklusēt, nesteidzināt, ļaut bērniem izdomāt pašiem...”

“Lietas var darīt interesantāk. Šī bija uzdrīkstēšanās piedalīties. Pārmaiņas notiek ļoti lēnām...”

“Refleksijas ceļa zīmes pielikšu pie sienas. Bērni zinās, varēs atbildēt, man biežāk jāpaklusē...”

“Ieguvu jaunas prasmes izmantot metodes un iemācījos, ka var strādāt nesakot priekšā! Lai arī tas prasa ilgāku laiku. Jā, un sākumā arī man bija bailes...”

“Viss, ko darām, ir ceļš. Ir jāturpina. Mācību gada sākumā ir enerģija, bet tad enerģija noplok. Tāpēc jāturpina visu mācību gadu, šī programma to palīdz uzturēt!”

IZAICINĀJUMI & IESPĒJAS

SKOLĒNI

- ❖ **Atkarība no skolotāja vadības, kontroles;**
- ❖ **Respekta trūkums** pret savu vienaudžu sajūtām, vērtībām;
- ❖ **Zema uzmanības noturība**- grūti noklausīties uzdevumu, veidot sakarības starp uzdoto un rezultātu;
- ❖ **Nav izvērtēšanas/refleksijas pieredzes;**
- ❖ **Vēlme runāt un dalīties savās domās** – bērni piedāvā idejas un ierosinājumi, kā var rīkoties labāk;
- ❖ **Kļūdas ir vērtīgas** - bija iespēja kļūdīties, analizēt, piedāvāt risinājumus;
- ❖ **Sadarbība sākas ar pieņemšanu** - bērni izprata, ka lai būtu sadarbība - nepieciešama arī pieņemšana, iekļaušana. Vēl trūkst iemaņu, prakses, taču ir izteikta vēlme;
- ❖ **Uzklausīšana palīdz** –klases “melnās avis” (problēmu cēlāji, protestanti pēc pārējo apraksta) - spēja izteikties, dalīties ar viedokli. Jau tas, ka viņam/viņai ļāva izteikties, tikt uzklausītiem, nepārtraucot, uzlaboja šo bērnu turpmāko uzvedību!

SKOLOTĀJI

- ❖ **Nepieciešamas pārmaiņas** -skolotāji atzīst, ka mācīšanās pieejai jāmainās un arī līdzdalībai jābūt kā pamatam mācīšanās procesā (trūkst metožu prakses).
- ❖ **Mācīšanās caur spēlēm** - **gan interesanti, gan izaicinājums** (vides maiņa- nesēž solos, kā ierasts- nav vērtējumi-atzīmes, brīžiem rada nenopietnības atmosfēru, uzmanības izkliedēšanos)
- ❖ **Bērni pieraduši pie formālās izglītības pieejas** - «frontālā» mācīšana, «katrs pa sevi», skolotājs kā procesa virzītājs. Nav pieredzes lēmumu pieņemšanā, pašiniciatīvā un pašvērtēšanā.
- ❖ **Atšķirīga izpratne par bērnu līdzdalību;**
- ❖ **Bail kļūdīties;**
- ❖ **Vērtēšana** (kuram “sanāk” un kuram “nesanāk” uzdevums);
- ❖ **Trūkst laika** eksperimentēt ar jaunām mācību metodēm, pieejām;
- ❖ **Sadarbošanās un līdzdalības mentalitāte visā skolā**, citādi to nevar pilnvērtīgi nodot skolēniem.

Līdzdalība skolā – IEGUVUMI (pētījumi no Skotijas & UK)

SKOLĒNI

- *uzlabojas skolēnu mācību motivācija un sekmes*
- *uzlabojas skolēnu – pedagogu un skolēnu-skolēnu attiecības un līdz ar to kopējā labsajūta klasē*
- *skolēni jūtas iesaistīti, pieaug pašu atbildības sajūta*
- *tiek veidota iekļaujoša, draudzīga vide, kurā IKVIENS skolēns jūtas uzklauts un novērtēts, nevis tikai visaktīvākie*
- *pieaug skolēnu sociālās prasmes un iemaņas, tostarp spēja formulēt savas domas*

SKOLA

- *Tiek veicināta skolēnu pašiniciatīva un mazināta konkurence, jo par līdzdalību atzīmes neliek ☺*
- *Neformālo, līdzdalīgo metožu pielietošana maina skolēnu attieksmi pret mācību procesu – mācīšanās kļūst daudzveidīga, nepārtraukta un galvenais – interesanta!*
- *Līdzdalība ir nenovērtējams atbalsts skolas sabiedriskās dzīves organizēšanā.*
- *Skolēni ir vērtīgs resurss & radošu ideju krātuve - gatavi iesaistīties mācību procesa plānošanā un skolas sociālajā darbā!*

MĀCĪTIES KOPĀ

«sadarbības
likumiņi»

Mācāmies par tiesībām
un pienākumiem

Darbs grupās,
diskusijas

Jautri un rotaļīgi par
būtisko

Lomu spēles, «iekāpt
«otra kurpēs»

